

**Изложба Урош Предић. Живој њосвећен лејојџи и уметњојџи
(Галерија Матице српске, Нови Сад,
7. октобар 2022. – 12. фебруар 2023)**

Поводом обележавања великог јубилеја Галерије Матице српске – 175 година од оснивања – приређена је репрезентативна монографска изложба *Урош Предић. Живој њосвећен лејојџи и уметњојџи*, коју потписује ауторски тим др Игор Борозан, редовни професор на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, и др Снежана Мишић, музејска саветница Галерије Матице српске.

Како је у предговору пратећег каталога истакла др Тијана Палковљевић Бугарски, управница Галерије Матице српске, велики јубилеј једне од најугледнијих и најстаријих музејских установа у Србији није могао бити посвећен значајнијој уметничкој личности од Уроша Предића (1857–1953), стипендисте, дародавца и члана Матице српске, почасног председника Музејског одбора Матице српске, *најинтелигентније* српског сликара и великана националне уметности.

Студиозно осмишљена изложбена поставка прати животни пут и стваралаштво Уроша Предића, од најранијих сачуваних акварела из седамдесетих година XIX века, преко *визуелних амблема нације* из међуратног периода (*Девојка на сџуденцу*, 1918–1940; *Косовка девојка*, 1919), до позних остварења религиозног садржаја с почетка шесте деценије XX столећа. Конципирана монографски, на основу доминантног тематско-хронолошког оквира Предићевог слојевитог уметничког опуса, изложба пружа драгоцену сведочанство о уметниковој оданости класичним ликовним вредностима и сликарској поетици која почива на идеалима улепшаног света грађанске уметности.

Са више од 140 експоната, који обухватају најпре слике, а потом и документарну грађу, расветљени су различити животни и тематски простори Предићеве осам деценија дуге уметничке каријере, чију окосницу чине три географска простора – родни Орловат и околина (Црепаја, Панчево), царски Беч и Београд. Њиховим мапирањем, омогућен је увид у три доминантне етапе уметниковог опуса, који се протеже од студија и цртежа по моделу из студентских дана у Бечу, преко црквених поруџбина, жанр-сцена и портрета из „15 најбољих

година свога живота¹ у Орловату до пејзажа, портрета, религиозних композиција и усамљеног акта из београдског периода, насталих у време када је Предић, овенчан бројним наградама и признањима, стекао статус афирмисаног академског уметника.

У хронолошки првој целини заступљени су Предићеве најранији сачувани радови, који указују на сликарево интересовање за природу, али и морално-дидактичне теме којима се враћао и у познијим годинама (*Пејзаж*, око 1870; *Банатско коло*, 1890). Акварели и цртежи с краја седме и почетка осме деценије XIX века, мада још увек скромни, указују на сликареву посвећеност детаљу и извесној разради композиционе схеме које ће, као студент угледне Академије ликовних уметности у Бечу (1876–1883), усавршити до техничке виртуозности. О томе сведоче остварења из формативне фазе – студије по гипсаним и живим моделима угљеном на папиру (*Гладијатор (Рајник Борјезе)*, 1876–1877; *Портрети младе жене*, 1877–1880), изведена по строгим академским начелима, те применом јасне композиције и прецизног цртежа.

Наредном, орловатском периоду припадају нека од најзначајнијих Предићевих дела, попут *Херцејовачких бејунаца*, *Сирочића на мајчином гробу* и *Веселе браће*, чији је заједнички именитељ Светска изложба у Паризу, 1889. године, којом приликом је Предић одликован бронзаном медаљом. Неколико година касније и стицајем породичних околности, сликар је напустио родни Орловат и по окончању студијског боравка у Италији, настањено је 1909. године у Београду, где је оформио сопствени атеље. У том периоду се посветио и пејзажном сликарству, изводећи ведуте града са балкона у Светогорској улици број 27, међу којима се монументалним форматом истиче *Панорама Београда* из 1916, коју је Предић, у својству својеврсног ликовног документара града, поверио на чување Музеју града Београда 1949. године.

На изложби су као посебна тематска целина издвојени Предићеве портрети, који чине највећи сегмент његовог плодног стваралаштва. Они приказују претежно угледне личности из јавног, културног и политичког живота и одликују их вешта психологизација ликова и веризам уз општи утисак идеализације портретисаних (*Сава Текелија*, 1906; *Краљ Петар I Карађорђевић*, 1920). У такве портретске представе убраја се и скупина слика познатија као визуелни *Пантеон Матице српске*, који је сведочанство о блиским односима које је Урош Предић неговао са представницима ове институције. Попут својеврсног Матичиног портретисте, сликар је, на основу модела или фотографских предлога, те старих литографија, од 1890. до 1950. извео обиман број портрета председника, добротвора и чланова Матице српске, међу којима су Лаза Костић, Михајло Пупин, Јован Јовановић Змај. Осим репрезентативних портрета знаменитих личности, сликар је с посебним пијететом портретисао и децу. Читава галерија дечјих портретних представа (*Аница Савић*, 1898; *Девојчица из њородице Бурјер*, 1904), међу којима су и нека од најуспелијих остварења, попут *Надурене девојчице* из 1879, сведочи о Предићевој искреној и интимној визуелизацији „дечјег света сатканог од најтананијих осећања”.

Уз портретску делатност, религиозно сликарство се истиче као најобимнији део сликаревог опуса коме се активно посветио током последњих деценија XIX века. „Естетика вишег света”, како је насловљена тематска потцелина уметничког религиозног стваралаштва, у својој најплеменитијој форми се очитује на делима попут *Свети Димитрија* (1907) или *Бојородице са Христом* (1904), али и на репрезентативним сликама великог формата, заступљеним у сегменту изложбе „Велики светови: у име нације и вере”, као што су *Свети Никола и њајријарх Лукијан* (1910), *Свети Никола сјасав бродоломнике* (1932) и *Свети Георгије убија аждају* (1930).

¹ „Урош Предић (редовни члан)”, у: *Годишњак Српске краљевске академије XVIII*, 1914–1919, Београд, 1921, 302. Цитирано према: С. Мишић, *Урош Предић. Живој посвећен лепој и уметничкој*, Нови Сад: Галерија Матице српске, 2022, 21.

Урош Предић је извео и неколико иконостаса, међу којима се високим естетским дометом истиче онај у Цркви Светог великомученика Георгија у Старом Бечеју (1889–1893). Предићево религиозно сликарство почива на поштовању православне иконографије и поимању религиозне слике као *историјске истине*. Премда критиковано због изразите реалистичности, одраз је уметничког продуховљеног схватања уметности и жеље да код посматрача изазове осећај духовног и естетског угођаја.

Поред Предићевих општепрепознатљивих слика, које су у српској уметности и култури стекле статус *ѝрофаних икона* (*Весела браћа*, *Косовка девојка*, *Сироче на мајчином ѝробу...*), поставка обухвата и јавности мање позната дела, међу којима су нека, овом пригодно, први пут изложена. На овај начин, аутори су понудили једно ново и свеобухватно сагледавање сложеног Предићевог опуса, не занемарујући репрезентативне портрете и монументална остварења историјског и религиозног садржаја, али ни приказе свих оних наизглед *малих* тема и наратива пријемчивих и допадљивих вишим грађанским круговима, уживаоцима Предићевог сликарства (*Деца ѝод дудом*, 1887; *Бело куче Циѝа*, 1907).

Осим осврта на доминантне временске, просторне и тематске оквири Предићевог рада, изложба обухвата и сегмент посвећен рецепцији уметничке личности из визуре ликовних стваралаца, сликаревих пријатеља и колега. Тако су у уводном делу поставке заступљени радови Предићевих савременика, попут Ђорђа Јовановића, Љубомира Ивановића и Бете Вукановића, који су у различитим медијима приказали лик овог уметника. Истакнуто место заузима и сликарев *Ауѝоѝорѝретѝ* из 1949. године који је умногоме допринео формирању идеје о дуговечном уметнику као својеврсном *месѝу сећања* у колективној заједници српског народа.

Напослетку, ослањајући се на Фрању Малина, некадашњег управника Музеја Матице српске, који је 1935. године истакао да је Урош Предић „читава свој живот посветио највишим идеалима – лепоти и уметности”, аутори су величајном поставком пажљиво селектованих радова Уроша Предића дочарали уметничке естетске тежње, али и дух једне епохе, прожете активним деловањем једног од најумнијих српских сликара који је, како у националном, тако и у европском оквиру, досегао највише домете уметничког израза.

Студиозно елаборираном идејном концепцијом и потом с укусом и мером изведеном изложбеном поставком, ауторски тандем је овим пројектом обогатио вишегодишњу сарадњу, потврђену реализацијом велике изложбе од међународног значаја – *Живоѝ – Сан – Смрѝ. Евроѝски оквири срѝскоѝ симболизма* (Галерија Матице српске, 2021–2022). Сложеност Предићевог обимног опуса је систематично и доследно представљена јавности поставком достојном великана националне уметности, али и значајног јубилеја Галерије Матице српске. Изложбу прати и богато развијен пратећи програм, са посебним фокусом на пројекат „Урош Предић за све”, захваљујући коме је изложба прилагођена и особама са оштећењем вида путем тродимензионалних модела слика са аудио-описима на изложби, каталога на Брајевом писму и аудио-каталога. Уз разноврстан пратећи програм, уприличен ауторским и кустоским вођењима, тематским предавањима, едукативним програмом и креативним радионицама, те виртуелном презентацијом, оригинално су интерпретирани и публици свих узраста и профила представљени лик и дело једног од најистакнутијих сликара у историји српске уметности.

Исидора С. Савић
Музеј града Београда
isidora.savic@mgb.org.rs